

Henryk Sienkiewicz (1846–1916) este unul dintre cei mai importanți scriitori polonezi. Printre scrierile sale se numără nuvelele și povestirile *Hania*, *Schițe în cărbune*, *Janko muzicantul*, *Pentru pâine*, *Paznicul farului*, trilogia istorică *Prin foc și sabie*, *Potopul*, *Pan Wołodyjowski*, romanele *Fără ideal*, *Familia Połaniecki*, *Quo vadis*, *Cavalerii teutoni*, *Pe câmp de glorie*, *Convulsii*. Sienkiewicz a primit în anul 1905 Premiul Nobel „pentru meritele sale excepționale ca scriitor epic“.

HENRYK SIENKIEWICZ QUO VADIS

*Traducere din limba polonă și note
de Stan Velea*

București
2019

Quo vadis
Henryk Sienkiewicz

Carte Pentru Toți este parte
a Grupului Editorial Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4,
București, România
tel.: 021 319 63 93; 0752 101 777

Quo vadis
Henryk Sienkiewicz

Copyright © 2019
Grup Media Litera
pentru ediția în limba română
Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii
Corector: Ionel Palade
Copertă: Vladimir Zmeev,
Vlad Panfilov
Tehnoredactare și prepress:
Bogdan Coscaru

Descrierea CIP a Bibliotecii
Naționale a României
SIENKIEWICZ, HENRYK
Quo vadis / Henryk Sienkiewicz;
trad. din lb. polonă
și note: Stan Velea. –
București: Litera, 2019
ISBN 978-606-33-4611-8
I. Velea, Stan (trad.; note)

CAPITOLUL I

Petronius¹ se trezi abia pe la amiază și, ca de obicei, foarte obosit. Cu o zi înainte, fusese la un ospăț la Nero², care se prelungise până noaptea târziu. De la o vreme, sănătatea începuse să i se șubrezească. Chiar el spunea că se trezește dimineața ca amortit și își adună gândurile cu greu. Dar baia și masajul insistent al corpului de către sclavi pricepuți la această treabă îi grăbeau treptat circulația sângelui leneș, îl readuceau la viață și-i îmbroșau puterile, astfel că ieșea din *elaeothesium*, ultima încăpere a băii, ca renăscut, cu ochii strălucitori de inteligență și veselie, întinerit, plin de viață, distins și atât de chipeș, încât nici măcar

¹ Titus (Caius?) Petronius (?–66) – scriitor roman, sfătuitor al lui Nero, supranumit *arbiter elegantiarum*. Autor de epigrame și al *Satyricon*-ului. Compromis în conspirația lui Pison, e obligat să se sinucidă.

² Nero Claudius Caesar (37–68) – împărat roman din 54; fiul Agripinei și elevul lui Seneca, prin adoptare urmașul lui Claudius. Începută sub zodia prosperității, domnia lui se transformă în abuz și impostură. Conspirația lui Pison și răscoala legiunii de pe Rin îl silesc să-și ia viața.

Otho nu-i putea sta alături; nu degeaba i se spunea *arbiter elegantiarum*.

La băile publice se ducea, destul de rar, doar atunci când se întâmpla să vorbească vreun retor strălucit, despre care se zvonea în tot orașul, sau când aveau loc întreceri deosebit de palpitante între tineri. De altfel, acasă își avea băile lui. Celer, ajutorul lui Severus, le refăcuse, lărgindu-le, și le amenajase cu un gust atât de desăvârșit, încât Nero însuși le recunoștea întâietatea față de cele imperiale, deși acestea erau mai spațioase și mult mai luxoase.

Așadar, după ospățul la care, plictisindu-se de bufoneriile lui Vatinius, luase parte împreună cu Nero, Lucan² și Senecion la o diatribă despre sufletul femeii, sculându-se târziu, plecă să-și facă baia obișnuită.

După ce-l întinseră mai întâi pe o laviță așternută cu un *byssus*³ egiptean alb ca neaua, cei doi balneatori uriași își unseră palmele cu ulei aromat și începură să-i maseze corpul bine făcut, în timp ce el aștepta cu ochii închiși să-l pătrundă căldura din *laconicum*⁴ și din mâinile lor și să-i alunge sfârșeala.

După o vreme însă, începu să vorbească; deschizând ochii, întrebă de timp, apoi despre pietrele prețioase pe care bijutierul Idomen făgăduise să le vadă...

¹ Arbitrul eleganței (în limba latină).

² Marcus Annaeus Lucanus (39–65) – scriitor latin, autorul epopeii *Farsala*. Compromis în conspirația lui Pison, se va sinucide.

³ Țesătură scumpă de in, foarte fină.

⁴ Cameră destinată masajului (în limba latină).

Se arată că vremea este frumoasă, un vânticel adia ușor dinspre Munții Albani, iar gemele nu sosiseră încă. Petronius închise iarăși ochii și porunci să-l transporte în *tepidarium*¹, când, de după draperie, se ivi un sclav care-l anunță că tânărul Marcus Vinicius, proaspăt sosit din Asia Mică, venise să-l vadă.

Petronius porunci să-l conducă pe oaspete în *tepidarium*, unde se mută și el. Vinicius era fiul surorii lui mai mari, căsătorită mai de mult cu Marcus Vinicius, slujbaş consular pe vremea lui Tiberius². Tânărul slujise sub conducerea lui Corbulon împotriva parților și acum, după sfârșitul războiului, se întorcea la Roma. Petronius avea o adevărată slăbiciune pentru el, aproape că-l iubea, deoarece Marcus era un tânăr frumos, athletic, și știa să păstreze măsura estetică în stricăciune, lucru pe care Petronius îl prețuia înainte de toate.

– Să trăiești, Petronius, rosti tânărul intrând cu pas vioi în *tepidarium*, fie ca toți zeii să-ți dea noroc, mai ales Asclepios³ și Cipria⁴, fiindcă sub oblăduirea lor nu ți se mai poate întâmpla nimic rău.

– Bine ai venit la Roma și să-ți fie odihna dulce după război, răspunse Petronius, întinzându-i mâna dintre faldurile cearșafului de bumbac în care era

¹ Cameră în care se făceau dușurile calde (în limba latină).

² Tiberius Claudius Nero (42 î.Hr.–37) – împărat roman. Luptă pentru liniște și ordine în stat. Intră în conflict cu senatul și se retrage pe Insula Capri, domnind dictatorial.

³ Asclepios – zeul medicinei la greci; fiul lui Apolo.

⁴ Cipria – zeița Ciprului, Venus.

invelit. Ce se aude în Armenia? Cât ai umblat prin Asia Mică, ai fost și prin Bitinia?

Petronius fusese cândva guvernatorul Bitiniei, unde se arătase un conducător energic și drept. Chiar dacă asta contrazicea în chip ciudat caracterul acestui om renumit prin moleșală și înclinația spre plăceri. Poate tocmai de aceea îi plăcea să amintească de acele vremuri care dovedeau cine ar fi putut și ar fi știut să fie, dacă și-ar fi dorit-o.

– Mi s-a întâmplat să trec pe la Heracleea, răspunse Vinicius. Corbulon mă trimisese acolo să strâng provizii.

– Ah, Heracleea! Am cunoscut acolo o fată din Colhida, pe care n-aș da-o pe toate văduvele divorțate de aici laolaltă cu Popeea. Dar asta-i o poveste de demult. Spune-mi mai bine ce se aude dinspre hotarul părților. Mă cam plictisesc într-adevăr toți vologhezii, tiridații, tigranii și toți barbariiăștia care, cum zice tânărul Arulanus, merg încă în patru labe la ei acasă, prefăcându-se numai față de noi că sunt oameni. Acum însă se vorbește mult despre ei la Roma, fie și pentru că e primejdios să se vorbească despre altceva.

– Norocul nu ne-a prea surâs în acest război și, dacă n-ar fi fost Corbulon, s-ar fi putut transforma într-o înfrângere.

– Corbulon! Pe Bachus¹! Un adevărat zeu al războiului, Marte² în persoană; un mare conducător, în

¹ Bachus – zeul vinului la romani.

² Marte – zeul războiului în mitologia latină.

același timp impulsiv, drept și prost. Îmi place fie și numai pentru că Nero se teme de el.

– Corbulon nu e prost.

– Poate că ai dreptate, de altfel, e același lucru. Prostia, după cum spune Pyrrhon¹, nu-i deloc mai prejos decât înțelepciunea, de care nu se deosebește prin nimic.

Vinicius începu să povestească despre război, dar când Petronius își coborî pleoapele, tânărul, vâzându-i fața obosită și puțin alungită, schimbă subiectul discuției și începu să-l întrebe cu o anume îngrijorare cum stă cu sănătatea.

Petronius deschise iarăși ochii.

Sănătatea!... Nu, nu stătea prea bine. Ce-i drept, încă nu ajunsese ca tânărul Sisena, care își pierduse într-atâta simțirea, încât atunci când îl aduceau dimineața la baie, întreba dacă stă în capul oaselor. Dar nu era prea sănătos. Vinicius îl încredințase obăduirii lui Asclepios și a Cipriei. El însă, Petronius, nu credea în Asclepios. Nici măcar nu se știa al cui fiu era acest Asclepios, al Arsinoei sau al Coronei, iar când mama nu-i sigură, ce să mai vorbim de tată! Aici Petronius începu să râdă, după care continuă:

– E adevărat că i-am trimis cu doi ani în urmă la Epidaur² trei duzini de sturzi vii și un mic pocal de aur, dar știi de ce? Pentru că mi-am zis așa: nu știu dac-o să-mi ajute sau nu, dar cel puțin n-o să-mi strice. Cred

¹ Pyrrhon (365–275 î.Hr.) – primul mare stoic grec, propovăduitorul ataraxiei.

² Așezare pe țărmul Mării Egee, unde se află templul lui Asclepios.

că toți oamenii care mai aduc ofrande zeilor pe lume gândesc ca mine. Toți! Poate cu excepția catârghiilor închiriați de tot felul de călători lângă Poarta Capena. Afară de Asclepios, am mai avut de-a face și cu adepții lui anul trecut, când am suferit puțin de vezică. Pentru a mă vindeca, au făcut o incubăție. Știam că sunt niște șarlatani, dar mi-am spus și atunci că n-are ce să-mi strice. Lumea se întemeiază pe înșelăciune, iar viața este o iluzie. Și sufletu-i o iluzie. Trebuie totuși să ai atâta minte ca să știi să deosebești iluziile plăcute de cele neplăcute. În *hypocaustum*¹, poruncesc să se ardă lemn de cedru presărat cu ambră, pentru că în viață prefer aromele, nu duhoarea. Cât despre Cipria, al cărei sprijin l-ai invocat de asemenea, i-am cunoscut grija în măsura în care mă junghie piciorul drept. De altminteri, este o zeiță bună. Presupun că și tu ai să duci de-acum, mai devreme sau mai târziu, porumbei albi la altarul ei.

– Așa-i, încuviință Vinicius. Săgețile părților nu m-au ajuns, dar m-a nimerit cea a lui Amor²... când mă așteptam mai puțin, la câteva stadii de poarta orașului.

– Pe genunchii albi ai celor trei Grații! Să-mi povestești și mie când vei avea timp, se bucură Petronius.

– Tocmai venisem să-ți cer un sfat, răspunse Marcus.

¹ Cameră subterană pentru încălzire (în limba latină).

² Zeul dragostei în mitologia latină.

În clipa aceea, intrară epilatorii și începură să se ocupe de Petronius, așa că Marcus, dezbrăcându-se de tunică, intră în cada cu apă caldă, deoarece Petronius îl rugase să facă o baie.

– Ah, nici măcar nu te mai întreb dacă ești răsplătit cu reciprocitate, spuse Petronius, privind la trupul tânăr, parcă cioplit din marmură, al lui Vinicius. Dacă te-ar fi văzut Lisip¹, acum ai împodobi poarta ce duce la Palatin, ca statuia lui Hercule² la vârsta tinereții.

Tânărul zâmbi și începu să se cufunde în cadă, împrăștiind din belșug apa caldă pe mozaicul care o înfățișa pe Hera rugându-l pe zeul somnului să-l adoarmă pe Zeus³. Petronius se uita la el cu ochiul satisfăcut al artistului.

După ce se îmbăie de-ajuns și se lăsă la rândul-i în seama epilatorilor, intră un lector cu un toc pe burtă, plin cu suluri de hârtie.

– Vrei să ascuți? întrebă Petronius.

– Dacă opera îți aparține, cu plăcere, răspunse Vinicius, dar dacă nu-i a ta, aș prefera să stăm de vorbă. Astăzi, poeții agasează oamenii pe la toate colțurile străzilor.

– Păi, cum altfel? Nu apuci să treci pe lângă nici o bazilică, pe lângă terme, pe lângă vreo bibliotecă sau librărie, fără să vezi un poet gesticulând ca o maimuță. Agripa, când a venit din Răsărit, i-a luat drept nebuni.

¹ Lisip (cca 390 î.Hr.) – vestit sculptor grec.

² Hercule – fiul lui Jupiter și al Alcraenei, erou din mitologia greco-latină, vestit prin forța și curajul său.

³ Hera și Zeus – cuplu de zei din mitologia greacă; stăpânii Olimpului.

Dar așa sunt vremurile acum. Împăratul alcătuiește versuri, așa că toți merg pe urmele lui. Numai că nimeni n-are voie să scrie versuri mai bune ca ale cezarului și din această cauză mă tem puțin pentru Lucan. Eu însă scriu proză cu care nu mă cinstesc nici pe mine și nici pe ceilalți. Ceea ce vrea să citească lectorul sunt codicele sărmanului Fabricius Veiento.

– De ce „sărmanului“?

– Pentru că i s-a spus să se joace de-a Odiseu¹ și să nu se întoarcă acasă până la noi dispoziții. Această călătorie va fi cu atât mai ușoară pentru el decât pentru Odiseu cu cât soția lui nu este Penelopa². Nu-i nevoie să-ți mai spun că s-a procedat prosteste. Aici însă toată lumea judecă doar după aparențe. E o carte destul de slabă și plictisitoare, a început să fie citită abia după ce autorul a fost exilat. Acum pretutindeni se aude: „Scandal! Scandal!“ și se prea poate ca unele lucruri să le fi inventat chiar Veiento, dar eu, care cunosc orașul și-i știu pe bărbații și pe femeile de la noi, te asigur că totul e mai palid decât în realitate. De altfel, fiecare se caută acolo pe sine cu teamă și pe cunoscuți cu plăcere. În librăria lui Avirunus, o sută de scribi copiază cartea după dictare, așa că succesul ei este asigurat.

– Se vorbește în ea și despre isprăvile tale?

¹ Personaj principal în *Odiseea* lui Homer. Aluzia se referă la călătoria de douăzeci de ani, înainte de a ajunge acasă, după războiul troian.

² Penelopa – soția lui Ulise (Odiseu), renumită pentru fidelitatea conjugală.

– Întocmai, dar autorul a nimerit alături, fiindcă eu sunt mai rău și mai puțin plat decât m-a înfățișat el. Vezi tu, noi aici am pierdut de mult sentimentul a ceea ce este cuviincios sau reprobabil, iar mie mi se pare că în realitate această deosebire nici nu există, cu toate că Seneca¹, Musonius și Traseas se prefac că o văd. Mi-e totuna! Pe Hercule, spun ce gândesc! Le sunt însă superior, întrucât știu ce-i urât și ce-i frumos, lucru pe care poetul, căruțașul, cântărețul, dansatorul și comediantul nostru cu barba arămie nu-l înțeleg.

– Îmi pare rău totuși de Fabricius! Era un prieten de nădejde.

– L-a pierdut amorul-propriu. Îl suspectau cu toții, dar nimeni nu știa nimic precis. El însă nu mai putea rezista și se destăinuia la toată lumea, chipurile în mare taină. Ai auzit de pățania lui Rufinus?

– Nu.

– Să mergem în *frigidarium*², să ne mai răcorim, am să ți-o povestesc acolo.

Trecură în *frigidarium*, în mijlocul căruia susura o fântână arteziană cu apă trandafirie, răspândind arome de violele. Așezându-se în nișele așternute cu mătase, se lăsară pătrunși de răcoarea din încăpere. O vreme, domni tăcerea. Vinicius privi un răstimp

¹ Annaeus Seneca (?–65) – retor, poet și filosof latin, reprezentant al scepticismului târziu. Preceptor al lui Nero. A scris dialoguri moral-filosofice, poezii, tragedii și lucrări de științe naturale și geografie. Amestecat în conspirația lui Pison, a trebuit să se sinucidă.

² Cameră destinată băilor reci (în limba latină).

îngândurat la faunul de bronz ce căuta cu lăcomie buzele nimfei pe care o strângea în brațe, apoi rosti:

– El are dreptate. Uite ce-i mai bun în viață.

– Mai mult sau mai puțin! Tu, afară de asta, iubești războiul, mie însă nu-mi place, deoarece în cort unghiile crapă și nu mai sunt trandafirii. La urma urmei, fiecare om își are preferințele sale. Lui Barbă Arămie¹ îi place cântul, mai ales al lui, pe când bătrânul Scaurus își iubește propria vază de Corint, pe care o ține noaptea lângă pat și o sărută când nu poate să doarmă. Tot sărutând-o, i-a tocit marginile. Dar ia spune-mi, tu nu scrii versuri?

– Nu. Până acum n-am compus niciodată nici măcar un hexametrul întreg.

– Și nu cânti la lăută sau din gură?

– Nu.

– Dar la întreceri de care participi?

– Am încercat cândva în Antiohia, dar fără prea mare succes.

– Atunci sunt liniștit pentru tine. La hipodrom, cu care echipă ții?

– Cu Verzii.

– În acest caz, sunt cu totul liniștit, ai într-adevăr o mare avere, dar nu ești chiar atât de bogat ca Palas ori Seneca. Pentru că, vezi tu, acum la noi e bine să scrii versuri, să cânti la lăută, să declami și să concurezi la circ, dar e și mai bine, mai fără primejdie, să nu scrii versuri, să nu cânti la nimic, nici din gură, și să nu te întreci cu nimeni la circ. Cel mai bine este să te

pricepi să admiri când se produce Barbă Arămie. Ești băiat frumos, așa că te paște pericolul ca Popeea să se îndrăgostească de tine. Dar ea are multă experiență în acest sens. A avut parte de dragoste destulă de la primii doi soți, iar la al treilea o interesează cu totul altceva. Știi că prostănacul ăsta de Otho o iubește și acum ca un nebun... Se preumblă printre stâncile din Spania și oftează întruna. Și-a pierdut vechile obiceiuri și a încetat să se mai gândească la sine în asemenea măsură, încât pentru a-și aranja frizura îi sunt de-ajuns acum doar trei ore pe zi. Cine s-ar fi așteptat la una ca asta, mai ales din partea lui Otho!

– Eu îl înțeleg, observă Vinicius, dar în locul lui aș fi făcut altceva.

– Ce anume?

– Mi-aș fi alcătuit legiuni credincioase din muntelui din acele părți. Iberii ăștia sunt oșteni puternici.

– Vinicius! Vinicius! Sunt tentat să spun că n-ai fi în stare de așa ceva. Și știi de ce? Fiindcă asemenea lucruri se fac, dar nu se vorbește niciodată despre ele. În ceea ce mă privește, dacă aș fi în locul lui, aș râde de Popeea, aș râde de Barbă Arămie și mi-aș forma legiunile, dar nu din iberi, ci din femeile lor. Cel mult, aș scrie epigrame, pe care însă nu le-aș citi nimănui, cum a făcut bietul Rufinus.

– Ziceai că-mi spui povestea lui.

– Am să ți-o spun în *unctorium*¹.

¹ Camera în care se ungeau trupurile cu alifii și uleiuri aromatate.

¹ Poreclă a lui Nero din cauza bărbii de culoare roșcată.